

УДК 328:327.5

В. Д. Воднік, кандидат філософських наук, доцент

ІНСТИТУТ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ У РОЗВ'ЯЗАННІ ДЕРЖАВНО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

На основі світового досвіду проаналізовано роль інституту парламентаризму у розв'язанні державно-політичних конфліктів. Зазначено, що відповідними засобами можуть виступати: прийняття нової конституції, інших конституційних і звичайних законів, своєчасне внесення до них змін і доповнень; припинення діяльності політичних партій, інших громадських організацій і рухів, що ставлять за мету зміну шляхом насильства конституційного ладу і у будь-якій протизаконній формі територіальної цілісності держави, а також підриє її безпеки, розпалювання національної і релігійної ворожнечі; введення чітких правових механізмів розв'язання державно-політичних конфліктів та інші.

Ключові слова: парламентаризм, конфлікт, конституція, громадянське суспільство, політична партія.

Актуальність проблеми. Науковий аналіз подій і процесів, що набувають характеру конфлікту, останнім часом стає особливо актуальним. По-перше, конфлікти в нашій країні останнім часом стали дуже поширеними і більш гострими. Їх чисельність є досить великою в різних сферах соціального життя. По-друге, у вивченні цих процесів переважає прагматизм, а теорію розвинуто слабо. Наукові праці в основному присвячено конкретним конфліктам, недостатньо досліджуються загальні питання, що лежать в основі всієї цієї проблематики. Особливого вивчення потребують державно-політичні конфлікти, соціальні технології врегулювання, управління та їх запобігання і попередження.

Світова практика свідчить про існування досить гострих конфліктів між державою та її частинами. Конфлікти такого характеру виникають через прагнення окремих частин держави підвищити свій державно-правовий статус, протипоставити себе центральній владі, відсутність чітких політико-правових критеріїв надання окремим територіям держави особистого правового статусу, нечіткий розподіл компетенцій між центральною владою і владою території, яка претендує на особистий статус. Досить гострого характеру набувають конфлікти між самими центральними владними структурами країни за пріоритет у системі влади. Наслідки конфліктів між державними інституціями, правлячими і неправлячими групами й усередині них залежать від ступеня розвитку демократичних інститутів.

Особливу роль у розв'язанні державно-політичних конфліктів відіграє інститут парламентаризму. Проблеми парламентаризму, взагалі і українського зокрема є дуже серйозними, адже ефективність діяльності парламенту

прямо віддзеркалює рівень здатності держави вирішувати соціальні, економічні та власно політичні завдання, які постають перед суспільством.

Вивченню ролі інституту парламентаризму у розв'язанні державно-політичних конфліктів, аналізу світового досвіду на сучасному етапі не приділяється достатньо уваги. Проте деякі аспекти цієї проблеми в науковій літературі висвітлено у роботах С. Гавриша, В. Голишева, В. Денисова, Ю. Древаля, В. Журавського, А. Євгенєвої, Л. Кривенко, А. Макарова, В. Маляренко, В. Медведчука, В. Опришко, Д. Опанасенко, Н. Петрушки, А. Погорелової та ін.

Метою статті є аналіз на основі світового досвіду ролі інституту парламентаризму у розв'язанні державно-політичних конфліктів.

Парламентаризм як суспільне явище і соціальний інститут є вагомим здобутком цивілізації, ефективним інструментом державної політики, гарантом вирішення соціальних суперечностей. Відтак, значення парламентаризму, який скеровує ці суперечності у цивілізовані форми, сьогодні значно зростає. Парламентаризм — це не тільки парламент, а й цілісна система державного управління. Необхідно також урахувати, що парламенти об'єктивно відіграють роль стабілізуючого чинника державного розвитку, попереджуючого та пом'якшуючого радикально-революційні катаклізми. У демократичних країнах парламентська діяльність надає оптимальну можливість представникам усіх суспільно-політичних течій добиватися виконання своїх вимог легальним, конституційним шляхом. Саме у діяльності парламенту виявляються політичний та ідеологічний плюралізм, реальна багатопартійність, які є чинниками демократичного розвитку держави.

Цілком зрозуміло, що сучасні і прогностичні питання українського парламентаризму не відірвані від світової спільноти. Тому суттєвим є вивчення досвіду зарубіжних держав. Практичний інтерес становлять і найхарактерніші риси, притаманні парламентам зарубіжних країн, і їх роль у розв'язанні державно-політичних конфліктів. На сьогодні парламенти під різними назвами діють у 160 країнах.

Не можна не побачити, що рівень розвитку парламентаризму віддзеркалює рівень цивілізованості суспільства. У слабко розвинених країнах ідея парламентаризму, як правило, не є популярною. В них спостерігаються злиття парламентських структур з національними фронтами чи союзами, з правлячою партією (у багатьох африканських країнах) або малопомітне функціонування цих структур як самостійних інститутів. У цивілізованих країнах, навпаки, наявна тенденція до стійкого і послідовного розвитку парламентаризму (США, Франція, Велика Британія).

Суперечлива ситуація спостерігається у сучасних постсоціалістичних країнах. Тут перманентними є нестабільність парламентських інститутів, постійна конфронтація виконавчої влади з парламентом. Мали місце випадки обстрілу парламенту в Росії, його розпуску в Казахстані. Це об'єктивно викликано тим, що сам процес формування парламентаризму в перехідних

суспільствах відбувається у досить специфічних, ніким не апробованих умовах — переходу від соціалізму радянської моделі до постіндустріального суспільства кінця XX — початку XXI ст.

Постулатами ефективної діяльності парламенту є в першу чергу багатопартійність у суспільстві та однорідність в уряді, наявність парламентської більшості і опозиції в законодавчому органі та законодавче забезпечення прав останньої. Враховуючи подвійну природу парламентаризму: з одного боку — як ознаки демократичного політичного режиму, а з другого — як сукупності повноважень, а також принципів устрою і діяльності вищого законодавчого органу, можна виокремити декілька основних напрямів розвитку цього явища [1].

По-перше, для підвищення ролі парламенту в суспільно-політичному житті, розв'язанні державно-політичних конфліктів необхідна політична структурованість суспільства і парламенту. Можливості останнього (як органу, що представляє спектр суспільних поглядів) без достатнього рівня політичної структурованості відчутно зменшуються. В Україні у цьому контексті загрозливих розмірів набула проблема постійно зростаючої кількості політичних партій, чому сприяє досить простий порядок їх створення і реєстрації, передбачений чинним законодавством. З одного боку, багатопартійність — невід'ємний атрибут будь-якої демократичної держави, а з другого — основна причина партійної дефрагментації парламенту. Тому основною метою законодавства про політичні партії має бути створення таких умов, які б не сприяли механічному постійному зростанню їх кількості. Треба зазначити, що більшість постсоціалістичних країн Східної Європи пішли саме таким шляхом, забезпечивши державну підтримку (в тому числі) партіям, що представлені (або реально здатні бути представленими) в парламенті, створивши механізми запобігання появі дрібних і невливових партій, які не здатні досягти своєї основної мети — участі у здійсненні державної влади.

З проблемами становлення стабільної системи організаційно оформлених партій і структурованості парламенту тісно пов'язане питання формування парламентської більшості.

В усіх парламентах світу інституційна фракційна структурованість має на меті об'єднання фракцій у коаліцію для організації парламентської більшості, яка бере на себе всю відповідальність за формування державної політики і керівництво парламентом. За цих умов фракції, які не входять до більшості, утворюють опозицію з наперед визначеними правами і обов'язками у парламенті.

Зарубіжний досвід свідчить про те, що інститут парламентської більшості не може нормально функціонувати та відігравати притаманну йому роль без відповідних змін у порядку формування та діяльності виконавчої гілки влади, законодавчого визначення інших аспектів його існування.

Діалогом між гілками влади з великою натяжкою можна назвати щомісячні «Дні Уряду України», які більше є заслуховуванням доповідей, а не

повноцінним діалогом. Наприклад, Конституція Франції передбачає, що кожна палата парламенту проводить одне засідання на тиждень для запитань та відповідей уряду, причому за регламентом діють дві норми усних запитань — без дебатів та з дебатами. У Великій Британії існує так звана година запитань, у перебігу якої парламентарі ставлять запитання членам Кабінету і отримують на них відповіді (ця процедура здійснюється на початку щоденних засідань палати громад). В Італії для парламентських контрольних процедур відведено щодня по сорок хвилин у нижній і один день засідань у верхній палаті. З метою посилення контролю за діяльністю виконавчих органів влади, запобігання конфліктам доцільно було б урахувати цей досвід у нашій державі [2, с. 20].

В Україні існують суперечності у взаємовідносинах найвищих ланок державної влади, зокрема при законодавчому процесі, наприклад, вотування Президентом України законів, прийнятих Верховною Радою України. Упродовж 1998–2000 років Президент України застосовував право вето до 194 законодавчих актів. Якщо проаналізувати досвід США та деяких інших країн, то побачимо, що часте застосування права вето президентом відбувається в часи серйозної конфронтації відносин між парламентом і президентом. В основному — це виняток із правил.

Вихід у цій ситуації — налагодження механізму попереднього узгодження змістовної частини законопроектів ще на стадії розгляду останніх у парламенті. Запобігаючи можливим конфліктам, слід застосовувати різні форми узгодження правових актів: скасування одного чи обох опонуючих актів, визнання акта недійсним, призупинення дії певної норми, внесення доповнень чи поправок, видання нового правового акта.

Заради усунення суперечностей між нормативними актами, правових колізій застосовуються парламентські слухання, зустрічі і наради; конструктивну роль тут відіграє міністерство юстиції. Але найбільш ефективними для попередження таких конфліктів є чітко виважена і спланована законотворча діяльність, добре налагоджене інформаційне забезпечення законодавців і громадськості. Як приклад можна розглянути досвід парламентів Греції [3], Франції [4], Чеської Республіки [5].

Метою співтворчості держави та суспільства, інакше кажучи, завданням парламентаризму, є: 1) навчитися обирати якісний склад парламенту, тобто людей із відповідними фаховими та моральними якостями; 2) обирати через парламентські рішення такі моделі суспільного розвитку, які консолідували б націю, відповідали її історичним очікуванням, забезпечували зв'язок часів.

Корисним може бути досвід європейських парламентів, де великого значення надають пошуку механізмів співпраці з різними категоріями громадян, особливо молодих. У когось із них належить пробудити інтерес до політики, а в роботі з іншими — використати і спрямувати той інтерес, що вже сформувався. Парламент може і повинен ставати доступнішим для людей, котрі прагнуть як зацікавлені спостерігачі і громадяни більш активної участі в ро-

боті вищого законодавчого органу і можуть пояснити його діяльність у тих колективах, де вони вчаться та працюють. Наприклад, невідомо однією з головних цілей стратегічного плану комітету Палати громад парламенту Великої Британії є поліпшення знань і розуміння громадськістю роботи цієї Палати з одночасним підвищенням її доступності та дотриманням усіх вимог безпеки. Освітній центр, створений у 1980 р. обома палатами британського парламенту, активно працює зі школами та вчителями. Роботою центру керує бібліотека Палати громад, 70 відсотків його поточних витрат фінансує Палата громад і 30 відсотків — Палата лордів. Основними функціями центру визначено фінансування відвідувань парламенту учнями шкіл у процесі вивчення низки програм і забезпечення навчальними ресурсами викладачів та учнів [6, с. 74]. Великого практичного значення набуває усвідомлення керівними колами, політичними, громадськими діячами, широкою громадськістю, всіма верствами населення, особливо молоддю, глибокого внутрішнього діалектичного взаємозв'язку культури, парламентаризму, творчості, демократії.

Головним легітимним засобом розв'язання державно-політичних конфліктів є конституція. Наприклад, розробляючи Конституцію 1958 р., парламент Франції з огляду на негативний досвід Третьої та Четвертої республік зробив усе, аби уникнути такого недоліку парламентської форми правління, як значна нестабільність попередніх режимів (парламент було поділено на численні фракції, які не могли створити дисципліновану більшість, уряд був коаліційним та нестійким). Метою авторів Основного закону було вдосконалити, раціоналізувати структуру влади, підвищити її ефективність та зменшити можливості для політичних маніпуляцій в партійних інтересах. Обов'язковою умовою було збереження інституту відповідальності уряду перед парламентом. Після того, як було ухвалене рішення не переходити до англійської системи мажоритарного голосування в один тур, яка неодмінно привела б до укрупнення політичних партій, значну частину «раціональних» нововведень було спрямовано на підвищення відповідальності проурядової більшості за долю Кабінету.

Зазначені умови сприяли побудові відносин між парламентом та урядом у Франції на засадах «раціоналізованого» парламентаризму. Виконавча влада наділена значними повноваженнями для того, аби підтримувати дисципліну у рядах більшості. Президент Франції має досить обмежені безпосередні відносини з парламентом: він не несе відповідальності перед ним, не бере участі у парламентських дебатах. Усі повсякденні взаємовідносини з парламентом віднесено до відання Прем'єр-міністра. Відносно «безпосереднє» звернення Президента до парламенту відбувається за допомогою спеціальних послань, які зачитуються Президентом Національних зборів і відповідно Президентом Сенату [4, с. 60].

Іноді, особливо в умовах переходу до якісно нового стану суспільства, виникає необхідність у перегляді конституції. Як приклад можна розглянути досвід Великої Британії [7] та Італії [8].

Існують, однак, обставини, що ускладнюють проведення конституційної реформи. Не рекомендується, зокрема, проводити її в перебігу докорінної трансформації економічної системи. Ділова активність із самого початку має потребу у великій правовій упевненості, так що конституція повинна бути прийнята до початку трансформації.

Для країн, які проводять перетворення економіки, особливе значення має законодавче закріплення взаємостосунків держави і суспільства, тому важливо визначити в конституції межі державного втручання в економіку. Представники так названої економічної теорії конституції, заснованої на поглядах нобелівського лауреата Дж. Бьюкенена, розробили низку пропозицій у цьому зв'язку, зокрема, запропоновано фіксувати в конституції граничну частку держави в економіці, установити межі оподаткування і державної заборгованості [9]. Важливе значення мають також заборони на втручання в ціноутворення і визначену практику субвенцій. Нарешті, може бути обмежений і обсяг промислової державної власності.

Щоправда, із уведенням подібних заборон виникає небезпечність того, що фіксовані в конституції цілі можуть виявитися недосяжними і вона втрачить, таким чином, зв'язок з реальністю, а тому, зрештою, і свій вплив. Аби уникнути цього, доцільно доповнити конституцію тимчасово діючим «трансформаційним наказом», що передбачає здійснення певних заходів лише доти, доки не буде створено встановлену конституцією економічну систему. Цим «наказом», що діє лише на етапі реформування, пропонується прийняття і проведення такої програми трансформації, що сама по собі не є предметом конституції, але, як і конституція, захищена кваліфікованою більшістю.

Подібна програма трансформації повинна з необхідністю охоплювати всі елементи переходу до ринкового господарства, яким загрожує недосконалість політичної конкуренції і які не врегульовані конституцією. Сюди належать насамперед елементи, зв'язані зі значним перерозподілом доходів і майна. Саме тут — особливо велика небезпечність створення політичної нерівноваги, тому що найбільш запеклі зіткнення, природно, трапляються у зв'язку з розподілом і перерозподілом власності. Якщо положення програми трансформації прийняті кваліфікованою більшістю, то імовірність блокування її менше. Завдяки цьому зростають шанси на те, що політичні конфлікти проходять у рамках тієї економічної системи, яку прагнуть побудувати, а не через питання про обрання самої системи.

Пропонована стратегія дає більше переваг з погляду завоювання довіри населення. Насамперед політики звільняються від тиску, що могли б справляти на них різні групи за інтересами. Оскільки політичні інститути із самого початку трансформації захищено конституційним порядком, вони перестають бути «перемінною», що залежить від мінливостей політичного процесу, і стають довгостроковим постійним чинником.

Шанси на конституційне розв'язання будь-якої проблеми в різних країнах є досить різними. Оскільки дієвість конституційних норм значною мірою за-

лежить від досвіду, а окремі східноєвропейські країни мають деякий досвід, то шанси такого розв'язання існують.

У суспільствах з розвинутою ліберальною демократією конфлікти між політичними елітами й усередині них часто відрізняються нерозбірливістю в засобах, демагогією, обманами та інтригами, оскільки політика нерідко є далекою від моралі і суперечить їй. Однак велика різниця між статусом політичних еліт у суспільствах з розвинутою ліберальною демократією і пост-соціалістичних суспільствах полягає в тому, що перші набагато жорсткіше контролюються громадськістю.

Зазвичай конституція вносить ясність у питання про компетенцію основних політичних інститутів. Однак їх структура не повинна бути занадто складною й обтяжною для платника податків. Можливий й обмежений обсяг власності в руках держави.

Небезпечність полягає й у тому, що цілі, зафіксовані в конституції, можуть виявитися недосяжними. Тоді політична рівновага порушується. Зокрема, значний перерозподіл доходів і майна, пов'язаний з конкуренцією, може загострити ситуацію. У подібних умовах політикам важко звільнитися від тиску, що справляють на них різні групи за інтересами.

Аби конфлікти між населенням та елітами, між групами еліт залишалися в конституційних рамках, не призвели до незворотних для суспільства наслідків, необхідним є виконання декількох умов: створення серйозного базису довіри населення до політики і політиків; пріоритет професійних якостей, а не національних ознак при кадровому формуванні органів влади; створення демократичних (громадських) організацій з контролю за діями і змінюваністю влади; припинення діяльності екстремістських (національних, релігійних) організацій і рухів; заохочення створення і вдосконалення інститутів громадянського суспільства з притаманними йому толерантними багатосторонніми зв'язками.

Державно-політичні конфлікти можна розв'язувати шляхом парламентських та інших політико-правових процедур, політичних дебатів у офіційних установах чи пресі, тактики політичного діалогу, коаліцій, юридичного консенсусу тощо.

Так, конфлікти в парламентській діяльності часто виникають як спори і зіткнення між політичними партіями, фракціями, групами і окремими депутатами. Розв'язання цих конфліктів можливо за допомогою таких головних засобів: «нав'язування» волі певної групи депутатів іншим, головним чином через підсумки голосування, де рішення ухвалено більшістю; компромісу, досягнення якого можливо завдяки парламентським процедурам узгоджень, переговорів та ін.; консенсусу, що є певним різновидом компромісу та принципом колегіального рішення і вимагає позитивного вирішення на основі узгодження позицій, поступок, співпраці.

Залежно від виду парламентської діяльності, виникають ті чи інші юридичні конфлікти, до розв'язання яких застосовуються певні парламентські проце-

дури. Так, для зняття конфліктів у законодавчому процесі створюються, наприклад, узгоджувальні комісії, проводяться консультації та переговори, можливо повторне обговорення закону та повторне голосування (порядок застосування цих процедур, як правило, закріплює регламент роботи парламенту).

Конфлікти, що виникають під час парламентських дебатів (на пленарних засіданнях, в комітетах і комісіях), також процедурно розв'язуються через приписи регламенту або з урахуванням вимог і норм депутатської етики (наприклад, заборона неетичних образливих висловлювань, використання неправдивої інформації чи закликів до незаконних дій). Передбачено також санкції до порушників: позбавлення слова чи права на виступ протягом дня, попередження, вказівка, а також виведення із зали засідань тощо.

Конфліктам при голосуванні можна запобігти головним чином завдяки ретельній регламентації цієї процедури та толерантній практиці головуючих на засіданні парламенту. Йдеться про використання механізмів трьох читань законопроектів з внесенням відповідних поправок, застосування належного порядку голосування (відкритого, таємного чи поіменного) тощо.

Аналізуючи світовий досвід, можна констатувати: сутність управління державно-політичними конфліктами виявляється в необхідності і можливості їх перетворення (зміна спрямованості протиборства, його запобігання, усунення та ін.).

Запобігання державно-політичним конфліктам є наслідком грамотного управлінського впливу, спрямованого на усвідомлення потенційно конфліктуючими соціальними суб'єктами наслідків своїх дій і відмову від тих з них, що провокують руйнівні наслідки. Основними завданнями управління конфліктами є посилення його позитивних, конструктивних, творчих функцій і нейтралізація негативних, деструктивних виявів. Для уникнення конфліктів, зменшення їх кількості, управління конфліктними ситуаціями велике значення мають якість нормативно-правових актів, особливо законів, відповідність їх положень соціальним реаліям.

Обрання конкретних способів розв'язання державно-політичних конфліктів залежить від суб'єктів конфлікту, його характеру, стадії його розвитку, його місця і часу, наявності правових інструментів їх розв'язання.

Розв'язання державно-політичних конфліктів можливо шляхом проведення виборів, а також за допомогою указів, декретів, наказів виконавчої влади або прийняття необхідних законів (парламент).

Інститути громадянського суспільства справляють скоріше неформалізований і часто нетрадиційний вплив на перебіг конфліктів, тоді як система державної влади і управління забезпечує офіційне і публічне регулювання конфліктних ситуацій.

Висновки. Аналіз світового досвіду свідчить про те, що засобами інституту парламентаризму в розв'язанні державно-політичних конфліктів можуть виступати: прийняття нової конституції, інших конституційних і звичайних законів, своєчасне внесення до них змін і доповнень; розформування некон-

ституційних, нелігитимних владних структур; сформування конституційних органів; розпуск недержавних збройних формувань; припинення діяльності політичних партій, інших громадських організацій і рухів, що ставлять за мету зміну шляхом насильства конституційного ладу і в будь-якій протизаконній формі територіальної цілісності держави, а також підриє її безпеності, розпалювання національної і релігійної ворожнечі; введення на всій території країни або ж деяких її місцевостях режиму надзвичайного стану; розпуск органу місцевого самоврядування; введення чітких правових механізмів розв'язання державно-політичних конфліктів.

Форми розв'язання конфліктів можуть бути як силовими (придушення, примушення), так і ненасильницькими (пошук консенсусу і компромісу). В сучасних умовах акцент на мирне розв'язання державно-політичних конфліктів є вкрай необхідним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш, С. Б. Парламентаризм на чолі суспільного прогресу [Текст] / С. Б. Гавриш // Віче. — 2001. — С. 3–17.
2. Гавриш, С. Б. Парламентаризм в Україні [Текст] / С. Б. Гавриш // Парламентська реформа: теорія та практика ; зб. наук. пр. — К. : Ін-т зак-ва Верхов. Ради України, 2001. — С. 10–24.
3. Опанасенко, Д. Особливості грецького парламентаризму [Текст] / Д. Опанасенко // Часопис Парламенту. — 2005. — № 4. — С. 44–48.
4. Євгенєва, А. Франція — країна «раціоналізованого» парламентаризму [Текст] / А. Євгенєва // Часопис Парламенту. — 2002. — С. 59–68.
5. Петрушка, Н. Інститут парламентаризму в Чеській Республіці: характеристика та основні функції [Текст] / Н. Петрушка // Віче. — 2007. — № 18. — С. 56–58.
6. Погорелова, А. Культура парламентаризму як фактор прискорення демократичної модернізації [Текст] / А. Погорелова // Віче. — 2005. — № 10. — С. 72–75.
7. Перегудов, С. П. Конституційна реформа в Великобританії [Текст] / С. П. Перегудов // Политические институты на рубеже тысячелетий. — Дубна : ООО «Феникс+», 2009. — С. 258–283.
8. Левин, И. Б. Италия после первой республики [Текст] / И. Б. Левин // Политические институты на рубеже тысячелетий. — Дубна : ООО «Феникс+», 2009. — С. 330–357.
9. Brennan, G. The Reason of Rules. [Text] / G. Brennan, J. Buchanan — Constitutional Political Economy. — Cambridge, 1985.

ИНСТИТУТ ПАРЛАМЕНТАРИЗМА В РАЗРЕШЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИХ КОНФЛИКТОВ: МИРОВОЙ ОПЫТ

Водник В. Д.

На основе мирового опыта проанализирована роль института парламентаризма в разрешении государственно-политических конфликтов. Указано, что соответствующими средствами могут выступать: принятие новой конституции, других консти-

туционных и обычных законов, своевременное внесение в них изменений и дополнений; прекращение деятельности политических партий, других общественных организаций и движений, которые ставят целью изменение путем насилия конституционного порядка и в любой противозаконной форме территориальной целостности государства, а также подрыв его безопасности, разжигание национальной и религиозной вражды; введение четких правовых механизмов разрешения государственно-политических конфликтов и прочее.

Ключевые слова: парламентаризм, конфликт, конституция, гражданское общество, политическая партия.

INSTITUTE OF PARLAMENTARIZMA IN PERMISSION OF STATE — POLITICAL CONFLICTS: WORLD EXPERIENCE

Vodnik V. D.

The analysis of role of institute of parlamentarizma is carried out on the basis of world experience in permission of state-political conflicts. It is indicated that following facilities can come forward: acceptance of new Constitution, other constitutional and ordinary laws, timely bringing in them changes and additions; stopping political parties activity, other public organizations and motions which put as their purpose change by violence of constitutional order and in any illegal form of territorial integrity of the state, and also injury of its safety, kindling of national and religious enmity; introduction of clear legal mechanisms of permission of state-political conflicts and other.

Key words: *parlamentarizm, conflict, constitution. civil society, political party.*

УДК 32: 291. 13

С. О. Топалова, кандидат політологічних наук, доцент

МАНІПУЛЮВАННЯ СВІДОМІСТЮ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ МІФІВ

Досліджено новітній спосіб впливу на політичну свідомість і контролю за політичною поведінкою громадян — маніпулювання. Політичне маніпулювання розглядається як спосіб психологічного примусу, як технологія влади, характерна для демократичного суспільства.

Проаналізовано передумови і корені маніпулювання, основні способи маніпулятивного впливу та його наслідки, роль маніпулювання як засобу впровадження політичних міфів у масову політичну свідомість. Наведено приклади маніпулювання із практики українських виборчих кампаній.

Ключові слова: *суспільна свідомість, міфологізація, політичний міф, політична система.*